

ALINMA SÖZLƏRİN DİLİN İNKİŞAFINDA ROLU VƏ ƏHƏMİYYƏTİ

Qənirə ƏSGƏROVA

Naxçıvan Dövlət Universiteti, Naxçıvan, Azərbaycan
Yazılan müəllif: asgerovaganira@gmail.com

NƏŞR TARİXİ:

Qəbul edilmə tarixi:
07.08.2025

Nəşr edilmə tarixi:
28.10.2025

AÇAR SÖZLƏR:

dil,
leksika,
alınma söz,
dilin qorunması,
inkişaf,
yenilik.

XÜLASƏ

Dil xalqın mədəniyyətinin, tarixinin və düşüncə tərzinin əsas göstəricilərindən biridir. O, danışanların tarixini, mədəniyyətini və qarşılıqlı əlaqələrini əks etdirən canlı və daim inkişaf edən bir sistemdir. Zaman-zaman dillər arasında qarşılıqlı təsirlər baş vermiş, nəticədə bir çox dillər alınma sözlərlə zənginləşmişdir. Alınma sözlər dedikdə, bir dildən digərinə müxtəlif yollarla keçmiş və istifadə edilən sözlər nəzərdə tutulur. Alınma sözlər dilin inkişafının ən maraqlı tərəflərindən biridir. Belə sözlər yalnız dilin lüğətini zənginləşdirməklə kifayətlənmir, həm də mədəniyyətlər arasında tarixi əlaqələr haqqında təsəvvür yaradır. Dillərin bir-birinə söz alıb-verməsi prosesini ticarət, işğal, miqrasiya, mədəni mübadilə, texnoloji tərəqqi və ya qloballaşma nəticəsində baş verir. Alınmış sözlər tez-tez onları alan dildəki leksik boşluqları doldurur, yeni anlayışlar, obyektlərlə bağlı vahidlər təqdim edir. Alınmış sözlər dili müəyyən dərəcədə zənginləşdirməkdən başqa, bir sıra istiqmətlərdə düzgün və dəqiq ifadələrin işlənməsinə imkan yaradır. Daha çox terminologiyada, xüsusən elm, mətbəx və ya incəsənət kimi ixtisaslaşdırılmış sahələrdə alınma sözlər fəallıq göstərir. Bununla belə, alınmaların hədsiz işlənməsi, xüsusilə də qarşılıqlı olduqda başqa dildən alınması dilin saflığı və milliliyin aşınmasına səbəb olur. Bu, alınma sözlərin həm mənfi, həm də müsbət təsirlərə malik olduğunu göstərir. Tədqiqatda alınma sözlərin mədəni mübadiləni necə asanlaşdırdığını, leksikanı necə zənginləşdirdiyini və cəmiyyətdə tarixi və sosial əlaqələri əks etdirməsi əsaslandırılır. Elmi ədəbiyyatlarda alınma sözlər, əsasən, dil təmaslarının təbii nəticəsi və zərurilik kimi dəyərləndirilir. Müxtəlif tədqiqatlarda Azərbaycan dilində fars və ərəb sözlərinin dilin lüğəti, üslubu və quruluşunu necə formalaşdırdığı vurğulanır. Bu məqalədə Azərbaycan dilindəki alınma sözlərin müsbət cəhətləri işıqlandırılır, onların dilimizdəki rolu, əhəmiyyəti və cəmiyyətin dil inkişafına təsiri elmi nöqtəyindən nəzərdən təhlil olunur.

GİRİŞ

Hazırda dünya ölkələrində müxtəlif sahələrdə özünü göstərən inkişaf dilə də təsir edir və onun leksik tərkibində dəyişmələrlə müşayiət olunur. Xüsusilə də qloballaşma prosesinin güclənməsi həyatın bütün sahələrini əhatə etdiyi kimi dildə də kənar qalır. Qədim zamanlardan başlayaraq dünya dilləri iki əsas prosesin – diferensiasiya və inteqrasiya hadisələrinin təsiri ilə inkişaf etmişdir. Deməli həmişə dinamikliyə malik olan dildəki inkişaf daxili təkamül və xarici təsirə malikdir. Xarici təsirin ən çox yayılmış forması bir dildən alınmış və digər dilə daxil edilmiş leksik-qrammatik vahidlərin qəbul edilməsidir. Bu proses, bir tərəfdən, dilin digər mədəniyyətlər və cəmiyyətlərlə qarşılıqlı əlaqəsini əks etdirirsə, digər tərəfdən, zərərli nəticələrə səbəb olur.

Beləliklə, alınma sözlər ikili xüsusiyyət daşıyır. Onların həm mənfəi, həm də müsbət tərəfləri vardır. Əslində, alınma sözlər tarixi inkişafın, yeniliyin, ticarət, miqrasiya münasibətlərinin və qloballaşmanın sübut kimi qəbul edilir. Alınma sözlərin dillərin təkamülündə əhəmiyyəti çoxdur. Bu sözlər linqvistik müxtəlifliyi zənginləşdirir, ünsiyyət ehtiyaclarını qarşılıyır, mədəniyyətlərarası anlaşmanı asanlaşdırır. Bütün dövrlərdə dillərə alınma sözlər keçmişdir. Dil daim inkişaf etdiyindən və bu inkişafda alınma sözlərin xüsusi yeri olduğundan onların araşdırılmasına bütün tarixi mərhələlərdə ehtiyac vardır.

MATERIAL VƏ METOD

Araşdırmada alınma sözlərin dilin inkişafındakı rolu və əhəmiyyətini təsdiq və məsələyə yanaşmaları təqdim etmək məqsədi ilə müxtəlif dilçi alimlərin fikirlərinin müqayisə və təhlili üsulundan istifadə edilmişdir. Material kimi elmi-nəzəri fikirlərə və hüquqi Dövlət sənədlərinə müraciət olunmuşdur.

MÜZAKİRƏ

Hazırda dünyada istifadə edilən 7000-dən çox dilin, demək olar ki, heç birinin leksikası yalnız milli sözlərdən ibarət deyil. Bütün xalqların dil mədəniyyətində az və ya çox dərəcədə söz alıb vermə prosesi var. Məsələn, “piano” sözü italyan dilindən, “cəbr” (əl-cəbr) sözü ərəb dilindən, “sunami” termini yapon dilindən və s. dünya dillərinin çoxuna keçmişdir. Dilə alınmaların keçməsi bütün tarixi dövrlərə xasdır. Azərbaycan dilində də bu prosesin izlərinə rast gəlirik. Lakin “bəzən bu alınmalar həddini aşmış, bəzən isə dilimizin zənginləşməsində müsbət rol oynamışdır” (Məmmədov (2008), s. 3). Dilçilik elmində, o cümlədən Azərbaycan dilçiliyində alınma sözlərə, xüsusilə də bu qrupdan olan terminlərə müxtəlif yanaşmalar mövcuddur. Araşdırmaların çoxunda “alınma” leksemi iki anlamda başa düşülür: “... “alınma” termininin özü iki mənədadır. Birinci halda bu termin başqa dilə keçib, daxil olduğu dili zənginləşdirən linqvistik vahid mənasını bildirir. Geniş mənada “alınma” dedikdə, bir dildən başqa dilə keçən bütün linqvistik vahidlər, hər cür dil elementləri başa düşülür, “alınma söz” dedikdə isə yalnız leksik vahidlərin mənimsənilməsi nəzərdə tutulur” (Nağısoylu, Sadıqova. (2020), s, 307). Belə ki, sözlərin alınması, həm ictimai hadisə, həm də dil prosesi kimi dəyərləndirilən alınmaların daha elmi, texniki inkişafı ilə bağlı olması haqqında fikirlər formalaşmışdır. Bu məsələdə ayrı-ayrı xalqların mədəniyyət, ünsiyyət yaxınlığı diqqəti cəlb edir. “Mədəniyyətlərarası dialoq müxtəlif xalqların, mədəniyyətlərin və ölkələrin nümayəndələri, qrupları və təşkilatları arasında hörmətə əsaslanan qarşılıqlı ünsiyyəti əhatə edən bir prosesdir. Bu proses dilin lüğətinin inkişafına təsir göstərir” (Nuri (2024), s. 70). Bu inkişaf ən çox zənginləşməni nəzərdə tutur. Azərbaycan dili qədim dövrlərdən başlayaraq leksik zənginləşmə prosesini əks etdirən mənbələrdəndir. Bu prosesdə mühüm rol oynayan alınma sözlərə qarşı həmişə eyni münasibət göstərilməmişdir. Belə ki, xalqın ağıllı ziyalıları (Mirzə Fətəli Axundzadə, Cəlil Məmmədquluzadə, Üzeyir Hacıbəyli, Yusif Vəzir Cəmənəminli və b.) ehtiyac olmadıqca alınma sözlərdən istifadə etməməyi, milli dilə daha çox üstünlük verməyi təbliğ etmişdilər.

Alınma sözlərin dilə daxil olmasının səbəblərindən biri yeni yaranan sözlərlə bağlıdır. “Dil ictimai hadisə olduğu üçün cəmiyyətdə yaranır və cəmiyyətdə də formalaşır. Cəmiyyətdə baş verən ictimai, siyasi, iqtisadi və s. hadisələr dilə birbaşa təsir edir və dildə öz əksini tapır. Təbii olaraq bu da dilə yeni sözlərin daxil olmasına səbəb olur” (Ağaməmmədova (2016), s. 16). Müxtəlif zamanlarda alınma sözlər dil təmaslarının təbii nəticəsi kimi təsvir edilmiş, onların səbəbi kimi sosial amillər qeyd olunmuş, belə sözlərin fonoloji və sintaktik inkişafda roluna əhəmiyyət verilmişdir. “Dillərin qarşılıqlı zənginləşməsi ölkələr və xalqlar arasında təmas və mədəni mübadilə prinsiplərindən irəli gəlir. Dillər bir-birini dil təması ilə qarşılıqlı şəkildə zənginləşdirir, yəni bir dil başqa bir dildən yeni sözlər qəbul edir. Bir dildə yeni fikir və anlayışları çatdırmaq üçün uyğun vahidlər olmadıqda, fərqli bir dilə müraciət olunur, sözlər və ifadələr həmin dilin leksik sistemindən götürülür” (Həsənov (2014), s. 123).

Alınma sözlərin dilə daxil olma səbəblərini aşağıdakı kimi qruplaşdırmaq olar:

1. Texnoloji və elmi yeniliklər. Hər hansı bir mədəniyyətdə yeni bir şey icad edildikdə, həmin ixtiranın adı çox vaxt dünya dillərinə keçir. Hazırda “...informasiya texnologiyası o qədər güclü

inkişaf edib ki, həmin sahəni əks etdirən terminlərsiz keçinmək olmaz. Alınma sözlər,terminlər vasitəsi ilə elmi və texniki biliklərin beynəlxalq miqyasda mübadiləsi asanlaşır.Mütəxəssislərin beynəlxalq səviyyədə ünsiyyət imkanlarını artırır..Məsələn: kompüter və internetlə bağlı o qədər yeni terminlər yaranıb ki, onları dilimizdə başqa sözlərlə əvəz etmək mümkün deyildir. Məsələn: *kompyuter, internet, fayl, disket, disk, klaviatura, skaner, adapter, rastr, ampersand, aplet, apertur, audit, provayder, avtorinq, paket, bit, bod, bayt, dizayn, modul, kursor, dataqram, diler, display, drayver, ekzabayt, faks, histoqram, interfeys, matris, matrissa, metafayl, notasiya* və s. onlarla belə termin göstərmək olar” (Əsgərova (2016), s. 79).

2. Mədəni təsir. Müxtəlif ideyaların, incəsənətin, mətbəxin və dəblərin yayılması ilə əlaqədar terminlər dildən-dilə keçir. Məsələn, hazırda dünya dillərinin çoxu tərəfindən qəbul edilən “balet” sözü fransız dilindən alınmışdır. “Bu gün Azərbaycan dilinin lüğət tərkibində köklü dəyişikliklər baş verir. Bu, hər şeydən əvvəl Azərbaycan dilinin başqa dünya dilləri ilə də birbaşa əlaqələri ilə bağlıdır. Əgər əvvəllər Azərbaycan dilinə sözlər, əsasən, rus dilindən və rus dili vasitəsilə keçirdisə, indi alınmalar vasitəçi dil olmadan dilimizə keçir. Hazırda mətbuat səhifələrində bol-bol işlənən alınmaların dildə yaşayacağına, işləklik qazanacağına zəmanət vermək olmaz, lakin dildə zərurətdən işlənən sözlər dilin lüğət tərkibinə keçərək sabitləşir. Bu məsələyə münasibətdə ehtiyatlı olmalı, lüzumsuz alınmaların işlənilməsinə yol verilməməlidir” (Əhmədova (2016), s. 36).

3. Siyasi və ya hərbi hökmranlıq. Fəth edilmiş xalqlar tez-tez idarəçilik, qanun və hərbi təcrübələrlə bağlı olaraq hakim xalqın şərtlərindən irəli gələn bir sıra sözləri də qəbul edirlər.

4.Beynəlxalq əlaqələrin inkişafı, əlaqələrin genişlənməsi zəruri sözlərin ,xüsusilə siyasi terminlərin dilimizə daxil olması güclənmişdir:, eskalasiya, dezinformasiya, delimitasiya, reinteqrasiya, manipulyasiya. Belə qəbul olunmuş sözlərin istifadəsi qarşılıqlı əlaqələri gücləndirir;

5. Ticarət və turizm. Belə ki, ticarət yolu ilə mübadilə edilən əşyalar çox vaxt öz orijinal adlarını da digər dillərə gətirir. “Türk dillərinin hər birində alınma turizm terminləri müəyyən bir çoxluq təşkil edir. Bu alınmaların arasında beynəlmiləl turizm terminləri də müəyyən qrupda birləşir” (Həsənova L. (2016) s. 52).

6. Qloballaşma. Müasir dövrdə qloballaşma prosesləri dillərarası sərhədlərin zəiflədilməsinə səbəb olur və alınma sözlərin artımına təkan verir. “Qloballaşma bir tərəfdən ümumi bəşəri dəyərlərin yaranması şəklində təzahür edirsə, digər tərəfdən sıx qarşılıqlı əlaqələr inteqrasiya prosesinin güclənməsinə, milli mədəniyyətlərin, eləcə də dillərin sıxışdırılmasına gətirib çıxarır. Bu baxımdan qloballaşma dilə və dil siyasətinə təsir göstərən iki əks faktorunu aktuallaşdırır: ünsiyyət ehtiyacı tələbi (bunun üçün ortaq modellər) və dil müstəqilliyi, milliliyi qorumaq meyli” (Əmrahova (2016), s. 44).

Azərbaycanda dil məsələlərinə həmişə həssas münasibət göstərilmiş və indi də bu diqqətin şahidi oluruq “Respublikada dilin tətbiq sahələrində olan qüsurların təhlili ilə bağlı xeyli sayda dilçilərin, ziyalıların məqalələri çap olunur. Həmin məqalələrdə dildə gedən proseslər diqqət mərkəzində saxlanılır və bu prosesin müsbət və mənfi cəhətləri araşdırılır” (Xəlilov (2016), s. 61). Buna baxmayaraq dildəki problemlər davam edir və onlardan biri kimi alınma sözlər tez-tez vurğulanır. Bu sözlərə baxış birmənalı deyil. Belə sözləri təqdir edən araşdırmalar çoxdur. Bu tədqiqatlarda alınma sözlərin əhəmiyyətli cəhətləri ön plana çəkilir.

Azərbaycan dilinin leksik sistemində bir sıra sözlərin aktuallığını itirməsi ilə bağlı dilimizi tərk etməsi, arxaik plana keçən bəzi sözlərin yenidən canlandırılması, çağdaş dövrün inkişaf xüsusiyyətləri ilə əlaqədar olaraq yeni sözlərin yaranması və alınma sözlərin çoxalması müxtəlif dəyişmələrlə müşahidə olunur. “Söz sadəcə başqa dildən götürülərək işlədilmir. Bu prosesin özü mexaniki deyil və kifayət qədər çətin keçir. Dil xarici elementlərə o qədər də yaxşı münasibət göstərmir və artıq deyildiyi kimi, söz ilkin mərhələdə dildə müəyyən dəyişikliklərə məruz qalır və keçirdiyi dilin fonetik və qrammatik sistemə uyğunlaşır. Ancaq bu uyğunlaşma prosesindən sonra dil alınma sözü özünü küləşdirir və işlədə bilər. Alınma sözlər söz alan dilin tərkibində tam (fonetik, leksik, qrammatik) mənimsənilməlidir” (Rəcəbli (2003), s. 109).

Əslində, alınma sözlər linqvistik zənginləşmə prosesində əsas rol oynayan faktlardır. Onlar yeni fikirləri ifadə etməyə və global mədəni elementləri mənimsəməyə imkan verir. Bununla belə, bəzi dilçilər və mədəniyyətşünaslar həddindən artıq alınmaları milli lüğəti kənarında qoymaq və linqvistik kimliyə xələl gətirmək narahatlığı ilə qəbul etmirlər. Bu fikir bütün alınmalara aid deyil. Dilçilər lazımsız, dildə qarşılığı olan alınmalara qarşı mübarizə aparırlar: “dilimizi qarşılığı olan sözlərlə doldurub korlamayaq. Məsələn: *çap qurğusu* əvəzinə *printer*, *ehtiyat* əvəzinə *resurs*, *imkan* əvəzinə *opsiya*, *açıq* əvəzinə *open*, *hesab* əvəzinə *şot*, *hesabat* əvəzinə *otçot*, *əla* əvəzinə *super*, *qovluq* əvəzinə *papka* kimi termin və sözlər işlədilməsin” (Əsgərova (2016), s. 79). Fikrimizcə, belə də olmalıdır. Dilçi alimlərin çoxu qarşılığı alınmaları işlətməyin əleyhinədir: “Təəssüf ki, bəzən dilimizdə qarşılığı olan alınmalardan istifadə edilir ki, buna normal hal kimi yanaşmaq olmaz. Son zamanlar kütləvi informasiya vasitələrinin dilində geniş şəkildə işlənən “ekskluziv”, “evakuasiya”, “evakuator”, “feyk”, “okey”, “təxliyə” və s. kimi sözlərlə sıx-sıx qarşılaşırıq. Hətta bəzən bu sözlərin də orfoqrafiyasına əməl edilmir. Məsələn, “təxliyə” əvəzinə “təhliyə” işlənir. Dilimizdə milli “boşaltma”, “boşaldılma” sözlərinin ərəbcə qarşılığına ehtiyac varmı?” (Həsənova (2025), s. 30).

Alınma sözlər dillərin təbii təkamülündə əvəzolunmazdır. Onlar insan cəmiyyətlərinin bir-birinə bağlılığını və dəyişikliklər qarşısında linqvistik inkişafın zəruriliyini təsdiq edir. Dilə xələl gətirməyən, onun, ifadə imkanlarını genişləndirən və insan ünsiyyətinin dinamik xarakterini əks etdirən alınmalara hər zaman ehtiyac duyulmuşdur. Lakin belə sözlər dilin normalarına ziyan vurmadıqda əhəmiyyət daşıyır. “Müasir Azərbaycan dilinin minilliklərə söykənən, yazılı və şifahi formada inkişaf edən, zaman keçdikcə daha da təkmilləşmiş fonetik, leksik və qrammatik normalarına kimliyindən asılı olmayaraq həmin normalara riayət etmək, onların tələblərini şifahi və yazılı nitqdə gözləmək hər bir dil daşıyıcısının mənəvi borcudur” (Kərimova (2016), s. 69).

Alınma sözlərin əhəmiyyətini aşağıdakı kimi qruplaşdırmaq olar:

1. Alınma sözlər dilin lüğət tərkibini zənginləşdirir və yeni anlayışları ifadə etmək üçün imkanlar yaradır. Xüsusilə elm, texnika və sənaye sahələrində terminologiya baxımından alınma sözlər əvəzsiz rol oynayır.
2. Alınma sözlər dillər və mədəniyyətlər arasında tarixi əlaqələrin izlərini qoruyur. Məsələn, ərəb, fars və rus dillərindən alınmış sözlər Azərbaycan xalqının keçmişdəki siyasi və mədəni əlaqələrini əks etdirir.
3. Alınma sözlər, xüsusilə beynəlxalq terminlər, dilin müasir tələblərə uyğunlaşmasını və dinamik inkişafını əsaslandırır.

NƏTİCƏ

Alınma sözlər dilin inkişafının təbii və qaçılmaz hissəsidir. Qlobal informasiya və texnologiya mühitinə inteqrasiya mühitində alınma sözlərlə ifadə olunan alınma sözlərlə ifadə olunan beynəlxalq terminlərin istifadəsi zəruridir. Alınma sözlər müxtəlif zaman və məkanlarda insanların qarşılıqlı əlaqəsini və mədəni mübadilələri göstərir. Alınma sözlərlə bağlı linqvistik saflıq haqqında müzakirələr çox olsa da, onlar nəticədə dilin dinamik, uyğunlaşma xarakterini üzə çıxarır, çox vaxt onun zənginləşməsinə xidmət edir, dünya mədəniyyətinin ümumi tarixini və müxtəlifliyini əks etdirir. Alınma sözlər xalqlar arasında mədəniyyət körpüsü kimi fəallıq göstərir. Belə ki, onlar çox vaxt özləri ilə mədəniyyət elementlərini daşıyır. Alınma sözlərin çoxu dilə yeni anlayışlar və ya əşyalarla birlikdə daxil olur. Tarixi faktlar və araşdırmalar göstərir ki, alınma sözlər dilin leksikasının sıradan çıxmasına səbəb olmur. Dünyanın geniş yayılan dilləri də başqa dillərdən söz almış dillərdir. Lakin söz alma prosesində tarazlıq gözlənilməlidir.

ƏDƏBİYYAT

1. Ağaməmmədova F. Müstəqillik illərində dilimizə daxil olmuş yeni sözlərin quruluşca növləri (1991-2016-cı illər. Müasir dilçiliyin aktual problemləri. 24-25 noyabr 2016-cı il, s. 16.
2. Əhmədova E.H. Bəzi alınma sözlərin qədim türk yazılı abidələrində işlənən türk mənşəli qarşılıqları və onların işlənmə məqamları. Müasir dilçiliyin aktual problemləri. 24-25 noyabr 2016-cı il, s. 35-37.

3. Əmrahova M.B. Ədəbi dil normaları qloballaşma şəraitində: mövcud vəziyyət və problemlər. Müasir dilçiliyin aktual problemləri. Beynəlxalq konfrans, 24-25 noyabr 2016-cı il, s. 44-45.
4. Əsgərova N. (2016). Dilimizin saflığını qoruyaq. Müasir dilçiliyin aktual problemləri. Beynəlxalq konfrans ,24-25 noyabr 2016-cı il, s. 79-81.
5. Həsənov H.Ə. (2014). Müasir Azərbaycan dilinin leksikası. Bakı, Maarif, 304 s.
6. Həsənova L. (2016) Türk dillərində alınma turizm terminlərinin unifikasiyası. Müasir dilçiliyin aktual problemləri. Beynəlxalq konfrans, 24-25 noyabr 2016-cı il, s. 52.
7. Xəlilov B.Ə. Azərbaycan dilində gedən proseslər və meyillər. Müasir dilçiliyin aktual problemləri. Beynəlxalq konfrans, 24-25 noyabr 2016-cı il, s. 61-63.
8. Həsənova S. (2025). Azərbaycan dilçiliyinin problemləri. “Azərbaycan dilçiliyi XXI yüzillikdə: reallıqlar, perspektivlər” mövzusunda respublika elmi-praktik konfransının Materialları. Bakı: 26 may 2025, s.29-31.
9. Kərimova M. (2016). Ədəbi dil və dil normaları qloballaşma şəraitində: mövcud vəziyyət və problemləri. Müasir dilçiliyin aktual problemləri. Beynəlxalq konfrans, 24-25 noyabr 2016-cı il, s. 68-70.
10. Məmmədov M. Mərbualt dilimiz öyrənilir. Yaqubova T. Azərbaycan mətbuat dilində alınmalar (1990-2000). Bakı, “MBM”, 2008, s. 3-5.
11. Nağısoylu M., Sadıqova S. (2020). Azərbaycan ədəbi dilinin zənginləşmə mənbələri və inkişafı. Bakı: “Elm”, 416 s.
12. Nuri Ə. (2024). Müasir dövrdə ictimai tərəqqi və dilin inkişafı. Qədim diyar Beynəlxalq Onlayn Elmi Jurnal. İmpakt Faktor: 1.465. 2024 / Cild: 6 Sayı: 7 / 70-78.
13. Rəcəbli Ə. (2003) Nəzəri dilçilik. Bakı: Nurlan, 2003, 515 s.
14. Məmmədova S. (2019). Müstəqillik illərində Azərbaycan dilinin leksik sistemində baş verən dəyişikliklər. Filologiya məsələləri, № 6, 2019, s. 27-32.
15. Namazova S. (2016). Azərbaycan dilinin çağdaş dövrdəki inkişafına dair. Müasir dilçiliyin aktual problemləri. Beynəlxalq konfrans ,24-25 noyabr 2016-cı il, s. 93-94.

ABSTRACT

THE ROLE AND SIGNIFICANCE OF LOANWORDS IN LANGUAGE DEVELOPMENT

Ganira Askerova

Language is one of the key indicators of a nation's culture, history, and mindset. It is a living and constantly evolving system that reflects the history, culture, and interactions of its speakers. Throughout history, mutual influence among languages has occurred, resulting in the enrichment of many languages with loanwords. Loanwords refer to words borrowed from one language into another through various means. They represent one of the most fascinating aspects of language development. Such words not only expand a language's vocabulary but also provide insight into historical and cultural connections between societies. The exchange of words between languages typically arises from trade, conquest, migration, cultural exchange, technological progress, or globalization. Borrowed words often fill lexical gaps in the recipient language, introducing terms related to new concepts or objects. Beyond vocabulary enrichment, loanwords facilitate the precise and accurate expression of ideas in various domains. They are particularly prevalent in specialized fields such as science, cuisine, and the arts. However, the excessive adoption of foreign words – especially when native equivalents exist – can compromise linguistic purity and erode national identity. This duality highlights that loanwords exert both positive and negative influences.

The study emphasizes how loanwords facilitate cultural exchange, enrich the lexicon, and reflect historical and social interactions within society. In linguistic scholarship, loanwords are generally regarded as a natural and inevitable consequence of language contact. Numerous studies underscore how Persian and Arabic words have shaped the vocabulary, style, and structure of the Azerbaijani language. This article examines the positive aspects of loanwords in Azerbaijani, analyzing their role, significance, and impact on the evolution of the language from a scholarly perspective.

Keywords: language, lexicon, loanword, language preservation, development, innovation.

РЕЗЮМЕ

РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ ЗАИМСТВОВАННЫХ СЛОВ В РАЗВИТИИ ЯЗЫКА

Ганира Аскерова

Язык является одним из основных показателей культуры, истории и образа мышления народа. Это живая и постоянно развивающаяся система, отражающая историю, культуру и взаимосвязи носителей языка. На протяжении времени между языками происходили взаимные влияния, в результате чего многие из них обогатились заимствованными словами. Под заимствованными словами понимаются слова, перешедшие из одного языка в другой различными путями и используемые в речи. Заимствования представляют собой одну из

наиболее интересных сторон развития языка. Такие слова не только обогащают словарный запас, но и создают представление об исторических связях между культурами. Процесс заимствования слов происходит в результате торговли, завоеваний, миграции, культурного обмена, технологического прогресса или глобализации. Заимствованные слова часто восполняют лексические пробелы в языке-реципиенте, вводя новые понятия и обозначения объектов. Помимо обогащения лексики, заимствования способствуют точному и правильному выражению понятий в ряде областей. Особенно активно они используются в терминологии, в частности в таких специализированных сферах, как наука, кулинария или искусство. Однако чрезмерное использование заимствований, особенно при наличии эквивалентов в родном языке, приводит к утрате чистоты языка и ослаблению национальной идентичности. Это свидетельствует о том, что заимствованные слова имеют как положительное, так и отрицательное воздействие.

В исследовании обосновывается, каким образом заимствования облегчают культурный обмен, обогащают лексику и отражают исторические и социальные связи в обществе. В научной литературе заимствованные слова, как правило, рассматриваются как естественный результат языковых контактов и необходимость. В ряде исследований подчеркивается, как персидские и арабские слова повлияли на формирование словаря, стиля и структуры азербайджанского языка. В данной статье освещаются положительные стороны заимствований в азербайджанском языке, анализируется их роль, значение и влияние на развитие языка с научной точки зрения.

Ключевые слова: язык, лексика, заимствованное слово, сохранение языка, развитие, нововведение.